

AKADEMIN FÖR HÄLSA OCH ARBETSLIV
Avdelningen för socialt arbete och psykologi

”Den stora ordlösheten”

Intervjuer med yrkesverksamma personer som kommer i kontakt med
män som utsatts för våld i nära relation och/eller sexuellt våld

Jenny Ibrahim & Marieke Thelander

2017

Examensarbete, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Kriminologi
Kandidatprogram i utredningskriminologi

Examinator: My Lilja

Abstract

Title: "The great wordlessness": interviews with professionals who come in contact with men who are victims of domestic violence and/or sexual violence

Our purpose was that through semi-structured interviews with professionals from relevant organizations and an authority, which comes in contact with men who are victims of domestic violence and/or sexual violence, highlight and analyze their experiences and perceptions of these men's victimization. The organizations and the authority that they worked for was a non-profit organization, a hospital and the Swedish police.

When it comes to these men it has emerged that they rarely contact support organizations and/or file a police report. The reason for this is, according to our study, among other factors the norms of masculinity that exist in society which claims that men can not be victims of neither domestic violence nor sexual violence, men are expected to be able to defend themselves or they are themselves the perpetrators.

Keywords: male victimization, domestic violence, partner violence, sexual violence, gender, masculinity

Sammanfattning

Genom intervjuer med yrkesverksamma personer från relevanta organisationer och en myndighet, som kommer i kontakt med män som utsatts för våld i nära relation och/eller sexuellt våld, var vårt syfte att belysa och analysera dessa personers erfarenheter av och uppfattningar om dessa mäns utsatthet. Organisationerna och myndigheten som de arbetade för var en ideell organisation, ett sjukhus samt Polismyndigheten.

När det gäller dessa män har det framkommit att de sällan kontaktar stödorganisationer och/eller gör en polisanmälan. Enligt studien är anledningen till detta bland annat de maskulinitetsnormer som finns i samhället som menar att män inte kan bli utsatta för varken våld i nära relation eller sexuellt våld. Detta då män förväntas kunna försvara sig själva eller själva vara förövare.

Nyckelord: utsatta män, våld i nära relation, partnervåld, sexuellt våld, genus, maskulinitetsnormer

Förord

Först och främst vill vi tacka intervjupersonerna från den ideella organisationen, sjukhuset samt Polismyndigheten som har intervjuats i denna studie.

Vi vill även rikta ett tack till vår handledare Monica Skrinjar.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1. Syfte	1
1.2. Frågeställningar	1
1.3. Förklaring av begrepp	2
1.3.1. Nära relation	2
1.3.2. Våld i nära relation	2
1.3.3. Sexuellt våld	3
1.3.4. Normer	3
1.4. Disposition	4
2. Tidigare forskning	5
2.1. Män och kvinnor som brottsoffer och förövare	5
2.2. Våldets omfattning	6
2.3. Att söka stöd eller inte	9
3. Teoretiska utgångspunkter	11
3.1. Genusteori	11
3.2. Maskulinitetsnormer.....	12
4. Metod	14
4.1. Metodval.....	14
4.2. Tillvägagångssätt.....	14
4.2.1. Urval.....	14
4.2.2. Intervjupersonerna.....	14
4.2.3. Intervjusituationerna.....	15
4.2.4. Intervjuguiden	16
4.3. Etiska ställningstaganden	17
4.4. Analys och bearbetning	18
4.5. Vår position som forskare	20
4.6. Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet	20
5. Resultat.....	22
5.1. Ordlöshet - hur män talar om sin utsatthet för våld i nära relation och/eller sexuellt våld	22
5.2. Öppenhet - att kunna tala om utsattheten eller inte	25
6. Diskussion	29
6.1. Hur uppfattar intervjupersonerna att män talar om sin egen utsatthet?.....	29
6.2. Vilka hinder finns, enligt intervjupersonerna, för att utsatta män ska kontakta intervjupersonernas organisation/myndighet?.....	30
6.3. Brister i studien	32

7. Referenser.....	34
7.1. Webbsidor	35
8. Bilagor.....	36
8.1. Sökning av tidigare forskning	36
8.2. Intervjuguide	38
8.3. Inbjudningsbrev.....	41
8.4. Informationsbrev	42

1. Inledning

Idén till att undersöka olika verksamheters erfarenheter av och uppfattningar om män som utsatts för våld i nära relation och/eller sexuellt våld uppstod när vi genomförde en intervju i en tidigare kurs inom ramen för kandidatprogrammet i utredningskriminologi. Personen vi intervjuade arbetade som volontär på en lokal brottsofferjour. Under intervjuens gång gav denna person uttryck för en uppfattning om att män inte kan bli våldtagna. Detta fick oss att fundera kring mäns utsatthet för dessa typer av våld och vilka konsekvenserna kan bli om män som utsatts för våld i nära relation och/eller sexuellt våld blir bemötta med skepsis. Vi märkte också att det fanns tidigare forskning på området men att den var begränsad i en svensk kontext. Därför ser vi vårt bidrag som viktigt för att belysa dessa mäns utsatthet från olika verksamheters perspektiv.

I denna studie undersöker vi mäns utsatthet och hur den uppfattas av olika personer som i sitt arbete möter dessa män i sin utsatthet på ett eller annat sätt. Idag finns det omfattande forskning kring kvinnors utsatthet för våld i nära relation och sexuellt våld, inte att förringa då denna är viktig, men när det gäller mäns utsatthet för detsamma är området inte lika utforskat.

1.1. Syfte

Syftet med denna studie är att, genom intervjuer med yrkesverksamma personer som kommer i kontakt med män som utsatts för våld i nära relation och/eller sexuellt våld, belysa och analysera deras erfarenheter av och uppfattningar om mäns utsatthet.

1.2. Frågeställningar

- Hur uppfattar intervjupersonerna att män som utsatts för våld i nära relation och/eller sexuellt våld beskriver/upplever sin utsatthet?
- Finns det några hinder, enligt intervjupersonernas uppfattning, för utsatta män att vara öppna med sin utsatthet inför andra?

1.3. Förklaring av begrepp

1.3.1. Nära relation

Detta begrepp kan förstås på olika sätt. En nära relation kan vara med en vän, ett syskon, en förälder eller mor- eller farförälder. Vi har valt att använda oss av begreppet i en kontext av en parrelation, det vill säga en kärleksrelation mellan två personer som inte är släkt. I en rapport från Brottsförebyggande rådet (BRÅ) (BRÅ, 2014, s. 18) definieras nära relation som en parrelation som pågått i minst en månad. Vi har dock valt att inte sätta en bestämd tidsram som faktor för benämning av en nära relation. Anledningen till detta är att vår studie syftar till att undersöka hur olika verksamheter uppfattar mäns utsatthet för våld i nära relation och/eller sexuellt våld. Vi utgår, liksom de olika verksamheterna, från männens beskrivning av relationen i fråga. Vi menar således att tiden för hur länge man varit tillsammans därför inte har någon betydelse i denna undersökning.

1.3.2. Våld i nära relation

Enligt Socialstyrelsens¹ definition av våld i nära relation så är spektrumet väldigt brett. De definierar det genom fyra olika sorters misshandel:

Fysisk misshandel, kan variera från att bli fasthållen till att bli slagen.

Psykisk misshandel, kan variera från att hota om misshandel av husdjur till att innefatta förlöjliganden av den andra personen.

Sexuell misshandel, kan variera från att man inte vågar säga nej till samlag, till våldtäkt.

Materiell/ekonomisk misshandel, kan vara att man tvingas skriva på ett dokument som man sedan påverkas negativt av ekonomiskt. Det kan även vara att en person slår sönder saker som den andre håller mycket av.

---

¹ <https://www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer/valdsutovare/definition>, hämtad 2016-04-07

1.3.3. Sexuellt våld

Med anledning av att intervjupersonerna utgår från vad deras klienter berättar, och inte har någon på förhand bestämd definition för hur de bedömer om personen har blivit utsatt för sexuellt våld, så antar vi samma synsätt. Vi utgår från vad intervjupersonerna berättar för oss. Under rubriken "våld i nära relation" kan även utläsas vad sexuellt våld kan innebära.

I övrigt har vi valt att använda oss av begreppet *utsatt* istället för begreppet *offer*, detta på grund av att det senare kan uppfattas som stigmatiserande. Det är inte heller givet att alla som utsatts för brott ser sig själva som offer.

1.3.4. Normer

Vi beskriver normer i detta avsnitt för att på så sätt ge läsaren en större och bredare kunskap om maskulinitetsnormer. Kalonaityté (2014, s. 10) menar att normer är kontextuella och elementära i ett socialt system och består av en väsentlig social struktur i ett samhälle. Dessa normer kan enligt henne vara mer eller mindre jämlikhetsfrämjande. En norm kan vara en föreställning, en värdering eller ett ideal som skiljer mellan bra och dåligt. En norm står för vad som är önskvärt, inte det som är vanligast förekommande eller genomsnittligt. Eftersom normer handlar om vad som är önskvärt i ett samhälle och andra arenor, exempelvis företag, så definierar de olika normerna vad man bör göra och/eller vem man bör vara. Utgångspunkten är att vår identitet skapas genom olika sociala kategorier, där identiteten formas och förstås i förhållande till dessa. Exempel på kategorier kan vara genus, sexuell läggning, etnicitet etc. Denna kategorisering bildar ett komplicerat föreställningssystem där vissa identiteter, egenskaper och världsdelar ses som viktiga och avgörande för ett samhälle. Detta bidrar i sin tur till att förminska och osynliggöra andra identiteter, egenskaper och världsdelar, som inte anses lika viktiga och/eller avgörande för samhället i fråga (ibid.). Detta leder även till att kategoriseringen är normativa på så sätt att de reglerar hur vi helst ska vara enligt samhället, så som man eller kvinna. Kategoriseringen ställer också krav på att vi som människor ska vara antingen man eller kvinna (Kalonaityté, 2014, s. 73).

När det gäller normer och kön finns det ofta redan en bild av vilken en persons identitet är. Kön bestäms redan när vi föds och detta är oberoende av hur vi själva identifierar oss, omgivningen har redan en förutfattad mening om vad vi "är", pojke eller flicka. De sociala

kategorierna som konstruerats i samhället ger människor olika kön. Detta innebär att vi blir bemötta av omgivningen utifrån föreställningar om bland annat vårt genus, sexuell läggning, etniska ursprung och/eller vår funktionsförmåga. När det gäller kön så jämför och klassificerar man, genom ett klassificeringssystem, kroppar med andra kroppar och deras relation till varandra. I detta klassificeringssystem är en av byggstenarna binära motsatspar. Exempelvis att vi antingen är män eller kvinnor, svensk eller utländsk, med eller utan funktionshinder etc. På så sätt tilldelas en person vissa karaktärsdrag. Dessa karaktärsdrag kommer från den kategorisering som görs när man jämför kroppar, därmed ges en person även karaktärsdrag baserat på dennes fysiska attribut. De kategorier som finns i vårt samhälle idag kan verka självklara men de har formats av historien, geopolitiska kontexter och idémässiga förekomster (Kalonaityté, 2014, s. 72f).

1.4. Disposition

Denna studie inleds med en redovisning av tidigare forskning på området, både i en svensk och internationell kontext. Sedan övergår studien till att förklara de teoretiska ansatser som vi förhåller oss till. Vidare redogör vi för vald undersökningsmetod, tillvägagångssätt, de etiska ställningstagandena samt validitet och reliabilitet. Detta åtföljs av resultat och analys där vi besvarar frågeställningarna och syftet med arbetet. Efter resultat och analys redovisas en diskussion kring våra fynd som sedan problematiseras.

2. Tidigare forskning

Den tidigare forskning som vi presenterar här ges utförlig beskrivning av hur den hittats i bilaga 1.

2.1. Män och kvinnor som brottsoffer och förövare

Burcar (2005, i Pettersson, 2007, s. 79f) genomförde en studie om hur unga män mellan 17-21 år, bosatta i Sverige, beskrev och förhöll sig till sitt offerskap vid utsatthet för misshandel eller rån. Genom sin studie kunde Burcar dra slutsatser som att män förväntas kunna försvara sig och att de framställer sig själva som mer aktiva i händelsen, vilket medför att de minimerar gärningspersonens deltagande och tar avstånd från passiviteten som förknippas med brottsoffer. Männerna tar dock inte helt avstånd från rollen som brottsoffer, de tar snarare avstånd från själva offeridentiteten. Detta genom att uttrycka att de har blivit utsatta för brott, men de tar avstånd från den passivitet som förknippas med brottsofferskapet. Burcar (ibid.) menar att männen upplever att det finns förväntningar från omgivningen om hur de ska reagera när de blivit utsatta för brott, att de exempelvis ska vara hämndlystna på grund av att de upplever att de beseegrats av gärningspersonen.

Karlsson och Pettersson (2003, i Pettersson, 2007, s. 80-83) har undersökt hur svenska ungdomar konstruerar gärningspersoner och offer för våld utifrån ett genusteoretiskt perspektiv. Undersökningen visade att flickor har lättare för att identifiera sig i offerrollen jämfört med pojkar, som menar att de visserligen kan känna rädsla om de utsatts för våld men att våldet i sådana fall behöver vara av mer allvarlig karaktär. Karlsson och Petterssons (ibid.) undersökning visade även att om en pojke blir slagen av en flicka så innebär det också en kränkning om det skulle ske framför hans kompisar, detta då flickor ansågs vara svagare. När det gällde flickor som gärningspersoner framkom föreställningar om att flickor oftast slåss med ord och inte fysiskt. Om flickor mot förmodan skulle använda sig av fysiskt våld så skulle det inte vara särskilt allvarligt. Trots det ansåg dessa ungdomar att flickor som använder sig av fysiskt våld är onormala eller sjuka. Ungdomarna upplevde även att omgivningen reagerar med mer acceptans om pojkar slåss - att det är så pojkar löser konflikter, jämfört med om flickor skulle göra detsamma.

2.2. Våldets omfattning

I januari 2014 publicerade Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK) en rapport där syftet, som formulerat av Andersson (2014, s. 15), var: ”...att genom en nationell prevalensstudie belysa kvinnors och mäns utsatthet för sexuellt, fysiskt och psykiskt våld i ett livstidsperspektiv samt kopplingen mellan utsatthet för våld och olika indikatorer på ohälsa”. NCK använder sig av Världshälsoorganisationens (WHO) definition av våld i nära relation och sexuellt våld. WHO delar upp våldet i psykiskt våld och fysiskt våld. Det psykiska våldet består av hot, nedvärdering, dominans, kontroll, förnedring, mobbning och trakasserier. Det fysiska våldet består av övergrepp där den utsatta inte kan försvara sig, förnedring och trakasserier. WHO utgår även från den subjektiva upplevelsen hos den utsatta personen och inte en konkret händelsebeskrivning (Andersson, 2014, s. 17). Urvalet i denna undersökning bestod av 10 000 män och 10 000 kvinnor, i åldrarna 18-74 år, som bjöds in för deltagande i en enkät- och registerundersökning gällande deras utsatthet för våld, 52 % av de inbjudna svarade. En bortfallsanalys visade dock att detta inte ansågs påverka resultatet av undersökningen. Datainsamlingen genomfördes av Statistiska Centralbyrån (SCB) under våren 2012 och bestod av en kombinerad webb- och postenkät samt registerutdrag från Socialstyrelsens Patientregister (PAR) och SCB:s Longitudinella Integrationsdatabas (LISA) (ibid.).

I NCK:s studie uppgav cirka 15 % av männen och 10 % av kvinnorna att de någon gång under sitt vuxna liv blivit utsatta för grovt fysiskt våld. Våldet bestod då av slag med knuten näve eller tillhygge, sparkar samt våld med vapen eller dylikt. Vid utsatthet för mindre allvarligt våld som exempelvis örfilar, bli dragen i håret eller dylikt så ser procentsatserna likadana ut för både män och kvinnor, 20 % av männen respektive 20 % av kvinnorna. När gärningspersonen varit okänd för den utsatta så var det 16 % av männen och 3 % av kvinnorna som utsatts för våld eller hot om våld. När det gäller våld mellan partners uppgav 14 % av kvinnorna att de någon gång under sitt vuxna liv blivit utsatta för våld eller hot om våld av en nuvarande eller tidigare partner. Beräknat på befolkningsnivå skulle denna siffra bli 468 000 kvinnor. För männen var den siffran 5 % respektive 171 000 män. Av de män och kvinnor som utsatts för våld, efter 18 års ålder, var det 20 % som gjort en polisanmälan (Andersson, 2014, s. 45ff).

Under 2011-2012 utsattes i Sverige, enligt NCK:s beräkning på befolkningsnivå, cirka 27 000 kvinnor (0,8 %) och 10 000 män (0,3 %) för antingen våld eller hot om våld och i samband med detta även för sexuella övergrepp. Sexuella övergrepp innebär inte alltid våldtäkt utan det kan också handla om att den utsatta blivit fasthållen mot sin vilja, kysst, smekt eller liknande. 3,1 % av kvinnorna och 0,8 % av männen i studien uppgav att de någon gång under denna period upplevt något av detta. Psykisk pådrivning kan också användas som medel för att tvinga någon till sex, cirka 3 % av de tillfrågade kvinnorna och cirka 1 % av de tillfrågade männen i undersökningen uppgav att de hade blivit utsatta för en sådan händelse. Totalt uppgav 5,8 % av kvinnorna och 1,7 % av männen, enligt NCK:s beräkning på befolkningsnivå, att de någon gång blivit utsatta för sexuellt tvång som innehöll något av det som beskrivits ovan. Kvinnor blir utsatta för sexuellt våld i större utsträckning än män, cirka 20 % av de tillfrågade kvinnorna och 5 % av de tillfrågade männen uppgav att de någon gång i sitt liv blivit utsatta för sexuella övergrepp i form av påtvingat sex genom våld eller hot om våld. Till denna kategori räknas även försök till sexuella övergrepp och sexuella övergrepp där den utsatta varit i en situation där denne inte kunnat försvara sig (Andersson, 2014, s. 36ff). När det gäller sexuella övergrepp, sexuell förnedring och/eller sexuella trakasserier uppgav cirka 65 % av de tillfrågade kvinnorna och 28 % av de tillfrågade männen att de någon gång i sitt liv hade utsatts för detta. Oftast var det den aktuella partnern som uppgavs som förövare vid allvarigare sexuella övergrepp. När det gäller mindre allvarliga övergrepp var förövaren oftast en bekant eller okänd (Andersson, 2014, s. 36ff). Cirka 50 % av de kvinnor och cirka två tredjedelar av de män som utsatts för sexuella övergrepp hade inte pratat med sin närmaste omgivning om händelsen (Andersson, 2014, s. 31).

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) genomförde en studie som baserades på undersökningsmaterial som Nationella Trygghetsundersökningen (NTU) samlat in via telefonintervjuer och postenkäter, baserat på BRÅ:s egna frågor anpassade för denna rapport (BRÅ, 2014, s. 20). Syftet med undersökningen var: "...att undersöka hur utsattheten för brott i nära relationer ser ut i befolkningen i Sverige, såväl på en övergripande nivå som inom olika grupper i befolkningen. Syftet är dels att beskriva utsattheten under föregående år (2012), dels att ringa in hur stor del av befolkningen som varit utsatta någon gång under sin livstid" (ibid.). Studien genomfördes 2013 för att ta reda på hur utsattheten för dessa brott sett ut under föregående år, 2012, samt under en livstid. Utsattheten under en livstid baserades på uppskattningar av resultaten gällande utsattheten under 2012 (ibid.).

BRÅ (2014, s. 18f) använde sig i sin rapport av en definition av våld i nära relation som inkluderar två olika grader av misshandel; misshandel respektive grov misshandel. Misshandel definierar de som att en nuvarande eller tidigare partner har hållit hårt i den utsatta personen, knuffat denne, kastat något hårt på densamme etc. Grov misshandel innefattar slag med knuten näve, slag med tillhygge, sparkar etc. BRÅ (ibid.) använder sig även av två olika grader när det gäller sexualbrott: sexualbrott respektive grovt sexualbrott. Sexualbrott definierar de som en sexuell handling mot en persons vilja. Grovt sexualbrott innefattar att personen blir tvingad till en sexuell handling genom hot, att denne blivit fasthållen och/eller att personen utnyttjats i berusat tillstånd etc. BRÅ:s definitioner av misshandel respektive sexualbrott följer dock inte den juridiska definitionen.

I BRÅ:s studie (BRÅ, 2014, s.18, 20, 36 & 38f) användes ett slumpmässigt urval baserat på SCB:s register över totalbefolkningen, vilket resulterade i 20 000 personer. Av dessa 20 000 personer som blev tillfrågade om deltagande i undersökningen svarade 12 671 personer. 137 personer exkluderades från undersökningen med anledning av att de besvarade viktiga nyckelfrågor med ”jag vet inte” eller ”jag vill inte svara”. Vid analysen av resultaten användes ett så kallat viktningsförfarande som tar hänsyn till bortfall och överrepresentation i urvalet. Detta för att studiens resultat skulle bli så representativa som möjligt för hela befolkningen. BRÅ menade att bortfallet och exkluderingarna inte påverkade studiens resultat nämnvärt.

I BRÅ:s studie (BRÅ, 2014, s. 67) framkom det att män och kvinnor blir utsatta för brott i nära relation i lika stor utsträckning, statistiskt sett. Totalt uppgav 6,8 % av befolkningen att de utsatts för brott i en nära relation under 2012, andelen män och kvinnor som utsatts var i princip jämnstor, 6,7 % av männen respektive 7,0 % av kvinnorna. Kvinnor utsätts dock oftare för grövre våld som leder till att de behöver söka vård i större utsträckning än männen (BRÅ, 2014, s. 6f). BRÅ:s rapport visar även att 5,1 % av kvinnorna, enligt skattningar av resultaten, i Sverige blir utsatta för sexualbrott någon gång under sin livstid. Motsvarande siffra för männen är 0,5 %. När det gäller grovt sexualbrott är det 3,6 % av kvinnorna i Sverige som blir utsatta någon gång i sitt liv. Motsvarande siffra för utsatta män är 0,3 %.

2.3. Att söka stöd eller inte

En enkätstudie, gjord i USA, undersökte hur det kom sig att utsatta män inte sökte sig till någon form av stödinstans vid utsatthet för våld i nära relation (Tsui, Cheung & Leung, 2010, s. 770). Undersökningen genomfördes 2008 under tre månader och besvarades av sju olika stödorganisationer. Frågorna skickades till de utvalda organisationerna och besvarades via mail. Resultaten visade att det fanns fem orsaker till att män som utsatts för våld i nära relation inte söker stöd från dessa instanser (ibid.):

Stigmatisering; de flesta tillgängliga stödinstanser riktar sig till utsatta kvinnor där män är förövare. Många män tror då inte att de kommer att bli sedda som utsatta, vilket leder till att de väljer att inte ta kontakt med dessa instanser.

Skam; männen skäms över sin utsatthet och förnekar att de blivit utsatta för våld av sin partner. Många skäms också över att de inte kunnat försvara sig mot sin förövare, många förnekar att våldet ens förekommit, även då det finns vittnen.

Rädsla; männen upplever att det är lättare att använda sig av olika hemsidor där de kan vara anonyma, eller att de ringer anonymt till olika stödlinjer. Männen menar att om deras anonymitet skulle röjas så kan det utmana deras manlighet och de är rädda för att omgivningen ska skratta åt dem.

Tabubelagt; det förekommer att män som utsatts för denna typ av våld inte accepteras av omgivningen som brottsoffer på samma sätt som utsatta kvinnor. Detta då det kan anses vara ett tabubelagt ämne.

Verksamheternas målgrupper; de flesta verksamheter fokuserar på kvinnan som offer, vilket leder till att männen upplever att de inte kan vända sig dit för att nyttja deras tjänster (Tsui, Cheung & Leung, 2010, s. 770, 772ff & 776f).

I BRÅ:s (BRÅ, 2014, s. 9f, 83 & 85) studie framkommer även att av de män och kvinnor som i Sverige år 2012 uppgav att de utsatts för våld i nära relation var det endast 7,9 % som haft kontakt med polisen. Av dessa gick 56 % vidare med en polisanmälan. De som valde att inte göra en anmälan uppgav att de såg händelsen som en småsak och ett problem de valde att lösa

själva. Många uppgav också att de inte orkade gå igenom en rättsprocess och/eller att de hade lågt förtroende för polisen och/eller rättsväsendet i stort. Det framkom också att av de män och kvinnor som haft kontakt med en stödverksamhet, exempelvis en mansjour, kvinnojour eller brottsofferjour, så var det 11,4 % av kvinnorna och 4,4 % av männen som uppgav att de upplevde att deras behov inte ombesörjts (ibid.).

3. Teoretiska utgångspunkter

I denna studie har vi valt att utgå från ett socialkonstruktionistiskt perspektiv som en vetenskapsteoretisk utgångspunkt. Detta innebär att vi antagit ett perspektiv där kunskap och verklighet ses som något socialt och kontextuellt konstruerat (Allwood & Erikson, 2010, s. 122f). Då gärningsperson, brottsoffer och vad som anses vara manligt och kvinnligt är sociala konstruktioner ansåg vi att socialkonstruktionism passade vår studie. I vårt samhälle kan man säga att det finns olika normer som på ett eller annat sätt präglar vad som anses vara manligt respektive kvinnligt (Hirdman, 2003, s. 58). För att belysa problematiken som kan uppstå gällande dessa normer, när det kommer till män som utsatts för våld i nära relation och/eller sexuellt våld, menar vi att genusteori är en nödvändig utgångspunkt för att förklara hur dessa normer kan påverka utsatta män. Genom att använda oss av genusteori förklarar vi även skillnaden mellan kön och genus och hur det i sin tur kan bidra till att upprätthålla de rådande maskulinitetsnormer som vi redogör för nedan. Vid analysen av våra resultat, det som framkommit under intervjuerna, har vi haft socialkonstruktionism, genusteori och maskulinitetsnormer som referensramar.

3.1. Genusteori

När det gäller genusteori har vi valt att använda oss av Hirdmans teori om det så kallade genussystemet. Enligt Hirdman (Kalonaityté, 2014, s. 77; 1987/2003, i Pettersson, 2007, s. 75) finns ett genussystem som innebär en ordningsstruktur av kön, ett isärhållande av kvinnligt och manligt, där manligt är överordnat det kvinnliga. Ordningsstrukturen riktar in, styr och begränsar vårt beteende och våra ageranden i enlighet med våra föreställningar om vad som är kvinnligt och manligt. Män och kvinnor tillskrivs olika egenskaper och uppmuntras till att verka enligt dessa inom olika samhällsliga sfärer. Vi reproducerar sedan dessa strukturer genom vårt handlande.

Genussystemet består av två logiker som består dels av Hirdmans (2003, s. 48) grundläggande logik; att vara man är att inte vara en kvinna, dels att könen är olika. Den första logiken, att vara man är att inte vara en kvinna, menar att det finns en hierarkisk ordning mellan könen och att mannen då är den överordnade och kvinnan den underordnade. Genom historien har olika författare, vetenskapsmän, kvinnor med flera upplevt att de funnit bevis på att det finns ett särskiljande mellan könen och att denna skillnad hela tiden görs, konstrueras och

upprätthålls så att mannen förblir mannen. Mannen måste hela tiden göra denna skillnad för att se till att de inte gränsar till det feminina, det kvinnliga (ibid.).

Hirdman (2003, s. 19-23 & 77-80) tar på flera ställen upp olika citat från författare, vetenskapsmän, kvinnor, Bibeln, etc. för att påvisa hur det talas om kvinnors och mäns genus och kön samt att det även där påtalas skillnader mellan dessa. Hirdman (2003, s. 28f) påvisar att det genom historien talas om mannen som den bättre människan och att han är den fullkomliga människan, jämfört med kvinnan som aldrig skulle kunna nå denna fullkomlighet.

Hirdman (2003, s. 29) beskriver den dominerande diskursen gällande mannens fullkomlighet och kvinnans brist på fullkomlighet i västvärlden från antiken fram till 1700-talet. Mannens fullkomlighet och kvinnans brist på fullkomlighet ges bokstavskombinationer där A är mannen och a är den lilla mannen. Den lilla mannen är då kvinnan (A-a). Kvinnan beskrivs som en ofullgånge man, att hon inte är färdigbakad, ett måndagsexemplar (ibid.). Framåt 1700-talet ändrades västvärldens diskurs genom att man då började skilja på stereotyper gällande män och kvinnor. Detta beskriver Hirdman genom bokstavskombinationen A-B, som då är han och hon. Detta menar hon är den genomsnittliga mannen och den genomsnittliga kvinnan och man försökte då skapa stereotyper och normer gällande just kvinnor och män (Hirdman, 2003, s. 32). Mannen är normen medan kvinnan är anomalin i allt detta och det är mot mannen som man gör alla jämförelser när man pratar om kvinnor, exempelvis; hon är utan ansiktsbehåring (Hirdman, 2003, s. 59).

3.2. Maskulinitetsnormer

Vi har valt att använda oss av Connell som teoretiker då vi ansåg att hennes teori om maskulinitetsnormer är applicerbar på vår studie. Connell (2008, s. 114) förklarar begreppet maskulinitet genom, inte bara skillnader, utan också likheter mellan maskulinum och femininum. Hon menar att de maktrelationer som finns inom olika maskuliniteter kan förklaras genom vissa viktiga faktorer; samhällsklass, etnicitet och sexualitet. För att dessa faktorer ska kunna förklaras så diskuterar Connell fyra olika maskuliniteter; *hegemoni*, *underordnande*, *delaktighet* samt *marginalisering*.

Hegemoni avser den kulturella dynamiken där en grupp tar på sig den ledande rollen i samhället. I dagens samhälle är det den hegemoniska maskuliniteten som tar på sig den rollen. Maskuliniteten är den dominanta rollen, där män innehar den dominant positionen gentemot kvinnor som innehar den underordnade positionen. Hegemonin är dynamisk och är föränderlig över tid (Connell, 2008, s. 115).

Underordnande innebär att det inom den hegemoniska maskuliniteten finns dominans och underordning, vilket exempelvis kan innebära att den grupp män som är heterosexuella är överordnade den grupp män som är homosexuella. Det kan även innebära att grupper som inte upprätthåller hegemonin även de blir underställda den dominant gruppen (Connell, 2008, s. 116f).

Delaktighet beskriver Connell (2008, s. 117f) som att det är väldigt få män som lever upp till den typiska maskuliniteten, men som väljer att dra fördelar av att kvinnor är underordnade mannen ändå. Män är delaktiga i den hegemoniska maskuliniteten genom att de tar fördelarna men de praktiserar inte nödvändigtvis det hegemoniska mönstret.

Connell (2008, s. 118f) beskriver begreppet *marginalisering* genom auktorisering, vilket betyder att det i en grupp finns vissa personer som upprätthåller den hegemoniska maskuliniteten medan de andra i gruppen inte gör det. Att en person upprätthåller maskuliniteten innebär inte att det ger resterande medlemmar i gruppen auktoritet. Connell tar upp den svarta atleten som ett exempel på marginalisering. Den svarta atleten symboliserar tuff manlighet, men det innebär inte att den maskuliniteten appliceras på andra svarta eller andra svarta atleter.

4. Metod

4.1. Metodval

Vi har genomfört semistrukturerade intervjuer med våra intervjupersoner. Denna intervjuform innebär att intervjuaren har en på förhand fastställd intervjuguide (se bilaga 2) att utgå från samtidigt som möjlighet ges till att ställa öppna frågor och följdfrågor. Intervjupersonen kan då prata mer fritt om ämnet och utveckla sina tankegångar utan att bli låst till ja- och nej-svar. Som intervjuare blev vi inte heller låsta till en specifik frågeordning, utan vi kunde ställa frågorna i den ordning det föll sig naturligt (Bryman, 2011, s. 414f). På så vis ansåg vi också att vi kunde få mer uttömmande svar på det vi undersökte samtidigt som intervjuguiden gav oss struktur och stöd under intervjuens gång.

4.2. Tillvägagångssätt

4.2.1. Urval

Vi har valt att använda oss av ett målinriktat urval i denna studie. Med detta menas att man väljer ut personer man vill intervjua baserat på undersökningens syfte och frågeställningar (Bryman, 2011, s. 434). Då vi i denna studie hade ett verksamhetsfokus ville vi intervjua personer från olika organisationer och myndigheter. Vidare ville vi att dessa personer skulle representera olika typer av instanser som finns i samhället; stöd, vård och rättsväsende. De vi kontaktade var två ideella organisationer, en vårdinrättning samt Polismyndigheten. En av de ideella organisationerna avböjde. Detta påverkade vår studie då det är en persons erfarenhet mindre som vi fick ta del av. Detta också då den ideella organisationen som avböjde arbetar med ett bredare klientel än den vi intervjuade.

4.2.2. Intervjupersonerna

Inom kategorin *stöd* fick vi intervjua en person från en ideell organisation, inom kategorin *vård* fick vi intervjua en person från ett sjukhus och slutligen inom kategorin *rättsväsende* fick vi intervjua en person från Polismyndigheten. Samtliga intervjupersoner kontaktades via mail (se bilaga 3).

4.2.3. Intervjusituationerna

Samtliga intervjupersoner bjöd in oss till deras respektive arbetsplats. Thomsson (2010, s. 82f) menar att en fördel med att intervjua personer på deras hemmaplan kan vara att de känner sig mer bekväma i situationen och får lättare för att öppna upp.

Vid den första intervjun hade vi på förhand bestämt att en av oss intervjuare skulle leda intervjun själv medan den andre skulle anteckna under intervjuens gång, exempelvis stödord för svar som intervjupersonen gett som vi eventuellt skulle kunna fråga mer om. Vi upplevde att det ibland var svårt att hålla reda på allt som sades under intervjuerna. Utöver att vara fokuserad på intervjupersonen och dennes svar är man ofta väldigt medveten om sig själv och sin egen insats, vilket kan göra att man glömmer ställa följdfrågor eller tappar bort sig. Vi upptäckte dock relativt snabbt att det var bättre att vi båda var aktiva som intervjuare under intervjuens gång så i de följande två intervjuerna bestämde vi oss för att en av oss skulle leda intervjun, med utgångspunkt i intervjuguiden, och den andre skulle stå för att ställa kompletterande frågor och/eller andra frågor som dök upp. Vi upplevde att detta sätt att genomföra intervjuerna på fungerade bra.

Thomsson (2010, s. 73) menar att det kan finnas både för- och nackdelar med att vara två intervjuare. Fördelar kan vara att man delar upp frågeområdena, som vi gjorde i de två senare intervjuerna, så att intervjuerna fokuserar på olika saker vid intervjutillfället samt att det är lättare att uppmärksamma vad intervjupersonen säger. Nackdelar kan vara att det kan skapas maktobalanser mellan intervjuare och intervjuperson samt att intervjuerna kan avbryta varandras tankekedjor. Vi upplevde själva ingen maktobalans under intervjuerna trots att vi var två intervjuare och en intervjuperson. Vi upplevde dock ibland att vi avbröt varandra men att det inte påverkade intervjuerna på något betydande sätt då vi oftast tänkte likadant och var inne på att ställa samma följdfrågor.

Innan vi påbörjade intervjuerna informerades vi intervjupersonerna om att vi skulle vilja spela in intervjuerna för att senare kunna transkribera dessa, vi hade även med oss ett dokument med information som vi sammanställt (se bilaga 4) inför intervjuerna. I denna information framgick bland annat syftet med vår undersökning och intervjupersonernas rättigheter enligt de forskningsetiska principerna (redovisas nedan). I slutet av dokumentet fanns utrymme för intervjupersonerna att skriva på med sin underskrift, datum och ort, för att bekräfta sitt samtycke till att medverka vid intervjuerna och att de förstått vad deras medverkan innebar.

En fördel med att spela in intervjuer är att man då kan lyssna på dem i efterhand och transkribera dem. Man kan exempelvis då också höra på vilket sätt personen svarade på olika frågor genom exempelvis nyanser i tonläget. Att spela in intervjuer kan ge intervjuare mer utrymme att fokusera på vad intervjupersonen säger under intervjun för att på så sätt kunna ställa följdfrågor och få ett rikare material att analysera. När en intervjuperson vet om att det denne säger spelas in kan det påverka intervjun genom att intervjupersonen exempelvis blir mer självmedveten och hämmad i sina svar, till exempel av tanken på att deras ord blir förevigade (Bryman, 2011, s. 428f). Detta var inget vi märkte av, även om risken kan ha funnits. Två av våra intervjupersoner hade tidigare erfarenheter av att bli intervjuade, något som vi antar kan ha påverkat deras förhållningssätt till oss som intervjuare, våra frågor och att bli inspelade. Den tredje intervjupersonen uttalade inte explicit om hen hade erfarenhet av att bli intervjuad men vi upplevde det som att hen inte var hämmad i sina svar.

Vid intervjutillfället förekom det att intervjupersonerna svarade på flera av våra frågor i ett och samma svar, vilket medförde att vi kunde utesluta de kommande frågorna som redan besvarats. Vi upplevde att det var positivt på det sätt att språket och intervjupersonernas svar blev mer levande och naturligt. Det blev dock lätt rörigt att hålla koll på vad vi redan fått svar på, vilket resulterade i en del upprepningar.

4.2.4. Intervjuguiden

Den intervjuguide (bilaga 2) som vi använt oss av växte fram allt eftersom vi undersökte tidigare forskning på området. Vidare formulerades den efter det vi avsåg studera och som vi ansåg passade vårt syfte och våra frågeställningar. Då vi ville att alla våra frågeställningar skulle tas upp under intervjun fokuserade vi mycket på att se till att intervjuguiden berörde dessa och att de hela tiden fanns antingen implicit eller explicit genom hela intervjuguiden. Vi utformade även två korta fallbeskrivningar då vi ville ta reda på hur intervjupersonerna uppfattade de inblandade personerna. Vi lämnade så mycket som möjligt osagt för att få intervjupersonerna att utveckla hur de uppfattade de olika personernas könstillhörigheter. Vi valde dock att inte ha med dessa i redovisningen av våra resultat då dessa mest visade hur intervjupersonerna uppfattade personerna i dessa fallbeskrivningar. Anledningen till att vi hade fallbeskrivningar från början var att vi vid utformningen av vårt tidigare syfte ville undersöka hur intervjupersonerna själva konstruerar gärningspersonen och brottsoffer ur ett genusperspektiv. Detta korresponderade sedan inte längre med våra slutgiltiga

frågeställningar. I avsnittet *validitet, reliabilitet och generaliserbarhet* redogör vi för hur och varför vi har ändrat syfte under studiens gång.

4.3. Etiska ställningstaganden

För att vår studie ska uppfylla de forskningsetiska principerna har vi följt Vetenskapsrådets riktlinjer och deras fyra huvudkrav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet (Vetenskapsrådet, 2002, s. 6).

Vi informerade intervjupersonerna om vad deras medverkan i studien skulle innebära, att det var helt frivilligt och vilket regelverk vi följde. För att intervjupersonerna inte skulle uppleva något tvång till att delta så informerade vi dem om att slutresultatet av studien inte skulle komma att påverkas om de skulle välja att avbryta sitt deltagande (Vetenskapsrådet, 2002, s. 7).

I slutet av dokumentet som de fick sig tillhanda innan intervjun fick de även ta ställning till om de ville ta del av studien när den är klar. Alla intervjupersoner ville ta del av slutresultatet. En av intervjupersonerna ville även bli informerad om vilka citat vi eventuellt skulle använda från hans intervju. Detta har inte påverkat oss i vårt arbete med studien då vi anser att detta är en oberoende studie där vi inte ville låta det påverka oss i vår bedömning. Den person som ville veta vilka citat vi skulle använda från hans intervju har vi tagit kontakt med för att meddela vilka citat det blev.

I enlighet med konfidentialitetskravet avidentifierade vi alla dokument så att möjligheten att kunna identifiera intervjupersonerna minimerades. Alla dokument som använts i studien har sparats i lösenordsskyddade datorer med uppdaterade antivirusprogram, vilket intervjupersonerna informerades om innan genomförandet av intervjun. I de fall vi skrivit ut något dokument har det förvarats på ett sådant sätt att ingen obehörig kunnat ta del av det (Vetenskapsrådet, 2002, s. 12).

4.4. Analys och bearbetning

Efter varje genomförd intervju började en av oss med transkriberingen och den andra tog vid där den föregående slutat. En anledning till att vi gjorde på det sättet var att båda skulle vara delaktiga i processen. En annan anledning var att vi märkte att man lätt blir ”blind” för nyanser när man arbetar för mycket med att lyssna på en och samma ljudfil eller skriver på samma text. Sedan lyssnade vi igenom intervjuerna en sista gång från början till slut och följde med i transkriberingarna för att säkerställa att vi verkligen fått med allt som sagts. Att lyssna och läsa genom allt en extra gång var tidskrävande men vi upplevde att det var nödvändigt då vi ville vara säkra på att vi inte missat något.

Transkribering är en viktig del av arbetet då detta ligger till grund för resultatet. När man transkriberar från tal till text försvinner nyanserna i språket, exempelvis entusiasm eller sarkasm. Det kan också verka osammanhängande när man läser en intervjuutskrift om man inte varit med vid intervjutillfället (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 193f). Under transkriberingen valde vi också att skriva ut alla ljud och ord som uttrycktes under intervjun, även sådana som ”mm” och ”aa”. Anledningen till detta var att när vi senare gick igenom transkriberingarna underlättade dessa ljud och ord för oss att minnas nyanser och betoningar på vad som sades och hur det sades vid intervjutillfället.

När det gäller bearbetning av materialet så delade vi upp arbetet mellan oss så att en av oss gjorde en meningskoncentrering och den andra gjorde en meningsskodning. Först gjordes meningskoncentreringen då vi upplevde att det skulle bli lättare att göra meningsskodningen efter denna. Anledningen till detta var att vi upplevde att det var lättare att urskilja olika koder när citaten var mer koncentrerade.

När vi gjorde meningskoncentreringen utgick vi från vårt syfte och de frågeställningar som vi formulerat inom ramen för denna studie. Vi valde först ut de citat från transkriberingarna som vi ansåg besvarade frågeställningarna, för att sedan koncentrera dessa till kortare meningar där endast det vi tyckte var relevant blev kvar. Det innebar att ljud och utfyllnadsord som skrivits ut, som ”eh”, ”mm” och ”aa” samt upprepningar togs bort. Vi tog även bort kommentarer som vi bedömde att de inte tillförde något av vikt för citaten, exempelvis ”vad sa du nu?”, ”jag ska bara tänka” etc. Vi jämförde sedan intervjupersonernas svar, citaten, med varandra och identifierade sedan skillnader och likheter i dessa uttalanden. Vi redovisade även

de resultat som tydliggjordes genom dessa uttalanden. I diskussionsdelen diskuterar vi resultaten och jämför dessa med tidigare forskning.

Vi har genomfört meningskoncentreringen nästan i enlighet med hur Kvale och Brinkmann (2009, s. 221f) menar att det ska gå till. Vi utgick dock först från våra frågeställningar, medan Kvale och Brinkmann menar att detta ska vara bland det sista man gör. Vi tematiserade även texten sist i syfte att hitta likheter och skillnader i uttalandena, medan de menar att detta ska göras i steg tre av meningskoncentreringen.

Meningskodningen utfördes även den med hjälp av Kvale och Brinkmanns genomgång av hur man ska göra. Det finns dock några små skillnader i sättet vi utförde den på jämfört med hur de menar att det ska gå till. Vi genomförde meningskoncentreringen innan meningskodningen vilket blir omvänt om man går efter Kvale och Brinkmanns tillvägagångssätt. Eftersom vi började koda materialet utan koder så växte dessa fram allt eftersom vi tolkade materialet, detta kallas datastyrd kodning (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 217f).

De kategorier som skapades i meningskoncentreringen, som baserades på våra frågeställningar, använde vi sedan i meningskodningen. Inom dessa kategorier, som baserades på våra frågeställningar, skapade vi underkategorier. Dessa underkategorier blev ”vad är intervjupersonernas uppfattning?” och ”beskrivna händelser”. Därefter kodades materialet.

I transkriberingen kunde vi sedan urskilja olika nyckelord som gjorde att vi kunde koppla olika uttalanden till varandra. Ett av nyckelorden var exempelvis *maskulinitetsnormer*, detta ord återkom i flera av intervjupersonernas uttalanden, antingen explicit eller implicit. Därför fick vissa uttalanden denna kodning, även om intervjupersonerna inte explicit uttalade det specifika ordet maskulinitetsnormer.

De koder som vi fick fram i vårt material blev slutligen; *maskulinitetsnormer*, *ej offer*, *ovanligt*, *brist på stöd* samt *skam*. Allt eftersom meningskodningen genomfördes försökte vi göra koderna så korta och koncisa som möjligt. Dessa koder kom då att definiera den handling eller erfarenhet som intervjupersonen beskrev. Exempelvis använde vi oss av koden ”ser inte sig själva som offer” baserat på ett svar från en intervjuperson som täckte en tredjedel av en A4-sida av transkriberingen. Vi utvecklade sedan kategorier som kunde förklara de erfarenheter och handlingar som vi hade kodat. Exempelvis blev ”ser inte sig

själva som offer” tillsammans med andra liknande koder den slutgiltiga kategorin ”ej offer”. Koderna delade vi in i kategorier som vi ansåg kunde förklara dessa. Kategorierna var kortare och mer koncisa än koderna men ändå beskrivande (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 217ff).

4.5. Vår position som forskare

Vi som genomfört denna studie är båda vita, heterosexuella kvinnor som är cirka 30 år gamla och högskolestuderande. Vi upplevde att våra möjligheter att sätta oss in i mäns utsatthet för våld i nära relation och sexuellt våld på grund av detta varit begränsade. Vad vi vet känner vi inte heller någon man i vår direkta omgivning som blivit utsatt för denna typ av våld. Vår förförståelse för fenomenet kommer enbart från tidigare studier och de efterforskningar vi gjort i samband med denna studie. Vår förförståelse inbegriper att mäns utsatthet för våld i nära relation och sexuellt våld är mer ovanlig än kvinnors. Vi har dock utgått från att det finns ett stort mörkertal. Om man jämför vår position i förhållande till intervjupersonerna så vet vi inte mer än vad de delgett oss om sig själva i sina yrkesroller, exempelvis deras bakgrund och andra erfarenheter, både innan genomförandet av intervjun och under intervjuns gång.

4.6. Validitet, reliabilitet och generaliserbarhet

I en kvalitativ studie handlar validitet om trovärdighet. Vårt syfte var att undersöka intervjupersonernas uppfattningar om ett visst ämne, vilket vi menar att undersökningen har visat. Under studiens gång har vi fått ändra vårt syfte då vi insåg att det ursprungliga syftet inte gick att besvara med det vi fick fram genom intervjuerna. Vid analysen av vårt material insåg vi att svaren från intervjuerna inte korresponderade fullt ut med de då utformade frågeställningarna. Materialet från våra intervjuer visade istället tydliga mönster som pekade mot andra frågeställningar som vi fann att vi hade större möjligheter att kunna besvara än de som tillhörde det ursprungliga syftet. Om vi hade haft ett mer konkret syfte från början så hade vi troligtvis inte behövt ändra det i efterhand. Det vi fick fram från intervjuerna la istället grunden för vårt slutgiltiga syfte och våra slutgiltiga frågeställningar.

Reliabilitet i en kvalitativ studie behandlar frågan om resultatets konsistens och tillförlitlighet (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 263). Vår avsikt har hela tiden varit att vara så transparenta som möjligt i vårt arbete genom att noggrant redogöra för hur vi gått till väga, just för att

möjliggöra för andra att genomföra en likadan studie som den vi gjort. Skillnader som kan uppstå beror dock på intervjuaren, intervjupersonerna och allt runt omkring det personliga mötet.

När det kommer till generaliserbarheten i en kvalitativ studie så behandlar den frågan om studiens resultat kan överföras till andra situationer och miljöer. I kvalitativa studier använder man sig av fallstudier och ett begränsat urval av studieobjekt. Vår avsikt med denna studie har inte varit att få fram ett resultat som skulle kunna generaliseras till andra personer som arbetar med exempelvis ideella organisationer eller inom Polismyndigheten, vi ville undersöka intervjupersonernas uppfattningar om ett fenomen och hur dessa kan te sig. Vi väljer dock att se det som att möjligheterna till att generalisera finns då vi använt oss av analytisk generalisering. Enligt Kvale och Brinkmann (2009, s. 282) kan man genom att specificera stödande belegg, i form av tidigare forskning, och klarlägga argument göra det möjligt för läsaren att bedöma huruvida det kan generaliseras eller inte (ibid.).

5. Resultat

Vi presenterar våra resultat efter följande teman: ordlöshet - hur män pratar om sin utsatthet för våld i nära relation och/eller sexuellt våld. Öppenhet - att kunna prata om sin utsatthet eller inte.

Under varje temarubrik börjar vi med att förklara vilken eller vilka av frågeställningarna som kommer att besvaras. Vidare presenterar vi vad vi kommit fram till baserat på de olika intervjupersonernas svar från intervjuerna, för att sedan avsluta varje frågeställning med att knyta samman de viktigaste fynden från resultatet.

Eftersom vi undersöker de olika intervjupersonernas uppfattningar gällande ett visst fenomen ser vi inte våra resultat som en absolut sanning, utan vi ser dem för vad de är, individuella uppfattningar. Vi kommer dock att relatera dessa uppfattningar till valda teorier och den tidigare forskning som presenterats ovan samt förklara hur vi tolkat det som framkommit i de olika intervjuerna.

Vi har valt att skriva ut citaten från talspråk till skriftspråk för att underlätta läsningen av dessa. I de fall det inte riktigt framkommer vad intervjupersonen i fråga syftat på har vi förtydligat detta inom klamrar. Detta dels för att göra det lättare för läsaren att förstå vad som åsyftas, dels för att undvika eventuella syftningsfel.

5.1. Ordlöshet - hur män talar om sin utsatthet för våld i nära relation och/eller sexuellt våld

Detta tema tar upp hur intervjupersonerna upplever att män talar om sin egen utsatthet och försöker besvara frågan huruvida det finns hinder för män att tala om sin utsatthet med utomstående eller inte. Svaren som intervjupersonerna gett på dessa frågeställningar visar på likheter med Connells teori om *maskulinitetsnormer* och deras inverkan på vissa utsatta män.

Pettersson (2007, s. 79) menar att män som brottsoffer går emot föreställningarna om vad som anses vara manligt. Vi upplever att våra intervjupersoner upprepade gånger uttryckte att det, på grund av rådande föreställningar om vad som är manligt, inte talas så mycket om mäns

utsatthet och att detta möjligen bidrar till att män inte ser sig själva som utsatta för dessa typer av våld.

Representanten för den ideella organisationen exemplifierar detta på följande sätt:

[...] vi brukar prata om den stora ordlösheten när det gäller män som är utsatta för våld i nära relation eller sexuellt våld. Det finns en stor ordlöshet, man har ju ingenting att jämföra med. Det finns liksom inga bilder av hur det här kan se ut. När det gäller mäns våld mot kvinnor, även om det finns en stor skam och massa orsaker att inte prata högt om det heller, så finns det ändå en förståelse eller bild. Det finns en presentation i populärkultur, man har hört talas om det. [...] När det gäller män, det kanske är mer det här att man inte vet vad man ska göra, det är något som inte känns bra och man behöver prata med någon om det. – Representanten från den ideella organisationen

Representanten från den ideella organisationen talar om att det finns en stor ordlöshet när det kommer till män och deras utsatthet för dessa typer av våld. Vår tolkning är att genom att samhället i stort inte belyser mäns utsatthet så leder detta till att män inte heller talar öppet om denna. Lite som att ”syns det inte så finns det inte”. Vidare menar hen att det är vanligare att man pratar om kvinnors utsatthet när det kommer till våld i nära relation och/eller sexuellt våld. När det kommer till mäns utsatthet pratas det inte alls på samma sätt eller i samma omfattning. Vår tolkning av detta är att det inte uppmärksammas på samma sätt i samhället och att det kan vara en faktor som lett till att männen inte pratar om det. Detta kan, enligt oss, kopplas till *maskulinitetsnormerna* då Connell (2008, s. 116f) menar att även om det finns en hegemonisk maskulinitet så finns det även en underordnad maskulinitet. De män som är öppna med sin utsatthet kan hamna i kategorin *underordning* på grund av att de inte upprätthåller hegemonin. Hirdmans (2003, s. 48) genusteori menar att maskulinitet hela tiden måste göras, konstrueras och upprätthållas, vilket kan bli problematiskt om mannen är den utsatta för våld i nära relation och/eller sexuellt våld. Detta då, enligt den ideella organisationen och sjukhuset (citat nedan), den utsatta ”alltid” är en kvinna. Om en man då skulle vara öppen med sin utsatthet så gränsar han till att bli förknippad med femininitet. Även om situationerna för ett sexuellt övergrepp kan se likadana ut mellan könen så är det fortfarande, enligt representanten från sjukhuset, maskulinitetsnormerna som styr huruvida män blir sedda som utsatta vid sexuellt våld, då stereotypen gällande de som utsätts för dessa brott är att de är kvinnor och att förövaren är en man.

[...] det finns ju jättemånga stereotyper [...] Det är alltid en kvinna som blir utsatt. Det har skett en överfallsvåldtäkt och den har skett utomhus, men vi vet att det är liksom inte de klassiska våldtäkterna. Inom sexualbrott är det ju nästan alltid någon som man har någon typ av kontakt med som är gärningspersonen. En partner, partners kompis, kompis, bekant, någon man har träffat tidigare på dagen eller på kvällen [...] Det är någon som man vet ungefär vem det är, på någon skala liksom. – Representanten från sjukhuset

Enligt NCK (Andersson, 2014, s. 36ff) är det cirka 5 % av alla män som någon gång efter sin 18-års dag utsätts för sexuellt våld av något slag, sexuella övergrepp, sexuella trakasserier eller sexuell förnedring. NCK (ibid.) menar att den vanligaste förövaren är en nära partner när det gäller sexuella övergrepp, medan den vanligaste förövaren vid sexuella trakasserier och sexuell förnedring är en okänd person. Då dessa föreställningar cirkulerar, att män inte kan utsättas för våld i nära relation och/eller sexuellt våld, tolkar vi det som att de rådande föreställningarna kring mäns utsatthet begränsar män i deras utsatthet och därmed gör det svårare för män att kanske inse att de är utsatta. De rådande föreställningarna skulle också kunna begränsa utomstående personer att se och erkänna att det finns utsatta män när det gäller dessa typer av våld. Då män, enligt maskulinitetsnormerna, inte förväntas kunna bli utsatta eller prata om sina känslor kan det kopplas till Burcars undersökning. Även om Burcar inte redogjort för maskulinitetsnormer explicit så anser vi att det som framkommit i Burcars studie kan kopplas till Connells slutsatser om maskulinitetsnormer. Burcar (2005, i Pettersson, 2007, s. 79f) gjorde en undersökning som visar att män tar avstånd från att vara den passiva när de blir utsatta för brott genom att göra sig mer deltagande i den aktuella händelsen. Att män tar avstånd från passivitet och förstärker sitt deltagande i händelsen skulle kunna böttna i att omgivningen förväntar sig att män ska kunna försvara sig och att de ska uppleva hämndlystnad. Dessa förväntningar från omgivningen kan således också leda till att de utsatta männen slätar över sin utsatthet och förminskar den. Karlsson och Pettersson (2003, i Pettersson, 2007, s. 80f) menar också att pojkar har svårare än flickor att identifiera sig i offerrollen och att pojkar visserligen kan bli rädda men att våldet då måste vara av allvarlig karaktär. I Hirdmans (2003, s. 59) genusteori är mannen normen och kvinnan anomalin. Vidare associeras kvinnan, enligt denna teori, med allt det som mannen inte är. När mannen då hamnar i en situation av utsatthet, där kvinnor oftast ses som de utsatta, så tolkar vi det som att mannen måste uppväga detta genom att reproducera sin manlighet, genom att exempelvis släta över sin utsatthet eller göra sig mer deltagande i händelsen.

Vi frågade en representant från Polismyndigheten huruvida hen upplever någon skillnad i hur män och kvinnor pratar om sin utsatthet vid förhör och vad hen tror att dessa skillnader beror på. Hen upplevde att kvinnor pratar mer om sina känslor, hur det kändes när hon blev utsatt, medan män beskriver själva händelsen och då utelämnar känslorna. Representanten från Polismyndigheten beskriver att skillnaderna i hur kvinnor och män beskriver sin utsatthet beror dels på förväntningarna att mannen "ska vara överlägsen sin fru", dels på att det är skamligt att ha blivit utsatt av sin kvinnliga partner. Detta skulle kunna kopplas till maskulinitetsnormerna (Connell, 2008, s. 115) som menar att mannen anses vara överlägsen sin fru och därmed inte ska underordna sig henne. Detta bekräftas även av uttalanden från representanten för Polismyndigheten.

[...] om man håller förhör med en kvinna som blivit utsatt för våld av sin man så handlar det väldigt mycket om känslor och 'hur har det här påverkat den här kvinnan?'. Det är något som vi försöker få fram också under förhören [...] Läser man förhör som är hållna med män så tror jag att generellt så kan de vara lite tunnare i den här känslomässiga upplevelsen. [...] Dels så tror jag att det beror på att man som man ska vara överlägsen sin fru, att det kan ha med det att göra. Det kan säkert finnas skamkänslor i det också, att man blivit nedtryckt eller slagen, hotad och sådär och man kanske slätar över det. – Representanten från Polismyndigheten

5.2. Öppenhet - att kunna tala om utsattheten eller inte

Detta tema syftar till att ta reda på om de olika representanterna ansåg att det finns hinder för män att kontakta organisationerna/myndigheten som intervjupersonerna arbetar på och i sådana fall vilka dessa hinder är. Det vi upplever oss se, vilket intervjupersonerna också har uttryckt både explicit och implicit, bland annat i citatet nedan, är att maskulinitetsnormer är ett genomgående tema när det kommer till utsatta män.

[...] just för de normer vi har i samhället, att om man är man så ska man klara sig själv. Delvis så. [Märta Tikkanen] skrev en roman som heter män kan inte våldtas, och det är fortfarande en tanke som vi [samhället] har. Har man blivit fostrad som man så ska man som sagt klara sig själv, göra motstånd på rätt sätt, inte kunna riskera att bli utsatt för det här. Sen, vem har man blivit utsatt av? Man vågar liksom inte prata om det, verbalt sätta ord på det. [...] Så maskulinitetsnormer är ett jättehinder, det är det största hindret skulle jag säga. – Representanten från sjukhuset

Hirdmans (2003, s. 59) genusteori menar att mannen är normen och kvinnan anomalin, samt att man hela tiden jämför kvinnan mot mannen. Detta gör att det hela tiden finns en skillnad mellan man och kvinna i exempelvis beteende, beklädning och hur man som man eller kvinna blir sedd av samhället. Hirdman (2003, s. 48) menar även genom genussystemet att den grundläggande logiken påvisar att vara en man är att inte vara en kvinna. Enligt sjukhuset så är en man upplärd att han ska bete sig på ett visst sätt och därav inte kunna utsättas för våld i nära relation och/eller sexuellt våld. Connell (2008, s. 115) bekräftar detta genom att hon menar att det finns fyra typer av maskuliniteter, bland annat hegemoni som innebär att män utgör den dominerande gruppen i samhället. Detta betyder då att kvinnor tillhör den underordnade gruppen i samhället.

Från intervjuerna framkommer även att maskulinitetsnormer kan göra att organisationer och myndigheter inte riktigt vet hur de ska bemöta eller behandla en man som är öppen med sin utsatthet och att detta skulle kunna härledas till de motsägande föreställningarna om manligt och kvinnligt.

I intervjun med representanten från sjukhuset så menade hen att vårdpersonal inte alltid vet hur de ska agera när de ställs inför en man som har blivit utsatt:

[...] jag tror att man liksom kan ta för givet att kvinnor blir utsatta medan män inte blir det, och då blir det som någon sorts kortslutning i skallen och så blir det så att man inte riktigt vet vad man ska göra. – Representanten från sjukhuset

Hirdman (Kalonaityté, 2014, s. 77; 1987/2003, i Pettersson, 2007, s. 75) menar att det finns ett genussystem som håller isär vad som är manligt respektive kvinnligt och som ser till att vi håller oss inom de ramar som anger vad som är just manligt och kvinnligt. När den kvinnliga förövaren använder sig av våld i en nära relation så motsäger det föreställningen om vad som karaktäriserar kvinnligt beteende, exempelvis att vara passiv och underdånig, precis som den utsatta mannen motsäger föreställningarna om vad som är manligt (Kalonaityté, 2014, s. 73).

I avsnittet *tidigare forskning* skrev vi om fem orsaker till att män inte söker sig till någon form av stödinstitans; stigmatisering, skam, rädsla, tabubelagt och verksamheternas målgrupper. Tsui, Cheung och Leungs (2010, s. 773f) studie är skriven gällande män som utsatts för våld i nära relation, vi anser dock att vissa delar tydligt även kunde appliceras på sexuellt våld.

Intervjupersonerna berättar att en del män upplever skam över situationen de hamnat i och att de inte vill anses svaga av omgivningen genom att berätta om sin utsatthet.

I meningskodningen vi utförde i metodavsnittet upplevde vi att ordet skam och meningar som antydde att det skulle vara skamligt att bli utsatt för våld i nära relation och/eller sexuellt våld ofta förekom. Polisen möter både män och kvinnor som har blivit utsatt för brott i nära relation, även om den övervägande majoriteten är kvinnor. Vi upplever att representanten från Polismyndigheten, möjligen omedvetet, ändå besvarar frågan utifrån sin erfarenhet av kvinnor som utsatta. Detta då hen återkommande återger ärenden där kvinnan är den utsatta. Representanten från Polismyndigheten har endast arbetat något år med dessa frågor så det kan antas att erfarenheten av utsatta män är begränsad. Vi har i efterhand insett att vi under intervjuens gång kunde bett hen utveckla och specificera, eller förtydliga, att hen talade utifrån sin erfarenhet av just utsatta män. Detta då vi under bearbetning av transkriberingarna insåg att det låter som att hen ändå talar utifrån sin erfarenhet av utsatta kvinnor. Polisen beskriver att det är ett fåtal män som är den utsatta i deras utredningar och att den vanligaste polisanmälan är när parterna anmäler varandra för våld i en nära relation och att det då är båda som har varit aktiva i misshandeln.

[...] för män bör ju liksom i regel ha någon form av spärr där att man slår inte folk, man slår framför allt inte sin fru. [...] Det här är ju inget som man vill skylta med, att 'vi bråkar hemma'. Då kan man kanske dra sig för att kontakta myndigheterna. [...] Det är väldigt individuellt också, för vissa har ju ett sådant mod att de kan vara öppna med vad de drabbats av och ser ingen prestigelöshet i det på något sätt, men det är ju inte alla som är så. Vissa tycker säkert att det är väldigt skamfyllt och jobbigt. Det är ju väldigt individuellt såklart. –
Representanten från Polismyndigheten

Att skammen nämns ser vi inte som förvånande då vi upplever att både män och kvinnor känner skam vid våld i nära relation och/eller sexuellt våld. Vi tolkar representanten från Polismyndighetens uttalande, se ovan, som att det finns en social regel som säger att män inte ska slå sin partner och att det är pinsamt att berätta för utomstående att man bråkar hemma. Detta skulle kunna kopplas till genusteorin (Hirdman, 2003, s. 28f), då män, genom historien, är den fullkomliga människan och att det därmed ställs högre krav på mannen. Normerna menar att män är de starka och kan därmed inte utsättas för dessa typer av våld. Vi tolkar det

som att män då inte vill kontakta myndigheter för att det skulle kunna uppfattas som att mannen har förlorat sin makt genom att underordna sig kvinnan och att detta är skamligt.

6. Diskussion

Syftet med vår studie var att genom intervjuer med yrkesverksamma personer som kommer i kontakt med män som utsatts för våld i nära relation och/eller sexuellt våld belysa och analysera deras erfarenheter av och uppfattningar om mäns utsatthet.

Det som framkommit i vår undersökning handlar främst om hur olika stereotypa uppfattningar påverkar hur vi människor förväntas vara och främst hur detta påverkar män som utsatts för våld i nära relation och/eller sexuellt våld. I detta fall genom de maskulinitetsnormer som menar på att en man kort sagt ska vara stor, stark och alltid villig att ha sex. Till detta hör också att mannen tas för givet som heterosexuell. De viktigaste slutsatserna i studien visar att män tenderar att inte prata om sin utsatthet och att de drar sig för att söka sig till organisationer eller myndigheter som skulle kunna erbjuda stöd och hjälp. Vår studie påvisar att detta skulle kunna härledas till maskulinitetsnormerna på grund av att samhället anser att män inte kan utsättas för dessa typer av våld.

6.1. Hur uppfattar intervjupersonerna att män talar om sin egen utsatthet?

Genom denna frågeställning framkommer det att utsatta män har svårt för att prata öppet om sin utsatthet, mycket på grund av maskulinitetsnormerna och de förväntningar som dessa ställer på männen. De blir inte accepterade som utsatta för dessa typer av våld på samma sätt av omgivningen som när det gäller kvinnor som utsatts. Detta leder till att män ofta slätar över och förminskar sin utsatthet och känner skam över att de hamnat i en sådan situation som de gjort. Många män intalar sig själva att "det var nog inget" eller "jag ville nog egentligen eftersom jag fick erektion" när det gäller sexuellt våld. Något som också framkommit är att för kvinnor som blivit utsatta finns det många fler självskrivna arenor att vända sig till för att få hjälp att bearbeta sina upplevelser om behov skulle finnas. För män finns inte det på samma sätt. Det framkommer även att eftersom det är så tyst kring mäns utsatthet så vet de inte riktigt hur de ska förhålla sig till den när de väl blir utsatta. Det finns inte heller ord att beskriva. Som en av intervjupersonerna berättade så blir man som flicka/kvinna nästan uppfostrad med "förvänta dig att du kommer bli våldtagen", vilket hen menar har lett till att kvinnor har lättare för att sätta ord på det som hänt och vara öppna med det. De har lärt sig hur de ska göra om de blir utsatta. För män är det inte på samma sätt. Den hegemoniska maskuliniteten gör att män inte "kan" prata om sin utsatthet på grund av att de ses som överordnade kvinnor och även om

männen själva inte aktivt upprätthåller den rådande hegemoniska maskuliniteten så kan de mycket väl ta vara på fördelarna som den positionen i samhället ger (Connell, 2008, s. 115, 117f). Därmed förhåller sig män också till de normer som finns gällande deras maskulinitet, att de ska vara så långt ifrån det feminina som möjligt och att de ska reproducera sin manlighet hela tiden. Mannen har genom tiderna setts som det normala medan kvinnan har setts som det onormala, vilket ger mannen fördelar genom att vara en fullkomlig människa (Hirdman, 2003, s. 29). Att mannen förväntas förhålla sig till dessa normer tolkar vi som att det påverkar hur hela systemet i samhället är uppbyggt och att synen på männen är att de inte kan utsättas för dessa typer av våld.

Ett problem vi upplever oss se i denna studie är att män inte riktigt ser sig själva som utsatta och att de därmed inte har ord för att beskriva sin utsatthet. En av anledningarna till att män inte alltid ser sig själva som utsatta skulle kunna vara att det finns en rådande föreställning i samhället som menar att män inte kan utsättas för dessa typer av våld. Det skulle också kunna bero på att kvinnor innehar den dominerande rollen som utsatt för dessa typer av våld och att mannen då inte vill bli sedd som underordnad av samhället. Stigmatisering är en av orsakerna vi också utläser i intervjupersonernas svar som en anledning till att män inte söker sig till dem. Att män inte söker sig till organisationerna/myndigheterna kan bero på att de upplever att de tror att ingen kan tänka sig att en man kan bli utsatt för dessa typer av våld. Det skulle också kunna bero på att de är rädda för att de ska bli dömda av sin omgivning om de skulle vara öppna med sin utsatthet. Vår studie påvisar även att när en del män pratar om sin utsatthet så pratar de mer om själva händelsen och inte om sina känslor kring att ha blivit utsatta, medan kvinnorna har lättare för att uttrycka sina känslor när de pratar om händelsen i fråga. Vår tolkning av detta är således att män kan uppleva vissa förväntningar på dem och deras maskulinitet på så sätt att de inte bör prata om sin utsatthet i form av känslor, medan kvinnor kan upplevas ha företräde att prata om sina känslor då de inte upplever samma förväntningar som männen gör.

6.2. Vilka hinder finns, enligt intervjupersonerna, för att utsatta män ska kontakta intervjupersonernas organisation/myndighet?

Det som framkommit i den här frågeställningen är att skam är en stor faktor när det gäller varför utsatta män inte kontaktar aktuell organisation/myndighet. Många män skäms över att

de har hamnat i situationen de är i och ifrågasätter ofta sin egen roll i det hela. Det framkom även att utsatta män kan uppleva rädsla för att exempelvis bli stämplade för att vara mindre manliga, att de har ett visst manligt ideal att upprätthålla som inte tåls att bli ifrågasatt genom den svaghet och passivitet som ofta förknippas med att bli utsatt för dessa typer av våld. Blir de utsatta så hamnar männen i underordning och kan då även bli en del av marginaliseringen i Connells (2008, s. 118f) maskulinitetsteori, vilket leder till att mannen inte har någon auktoritet överhuvudtaget. Detta skulle, enligt vår tolkning, kunna göra att den mannen riskerar att inte bli accepterad av samhället om han skulle prata med sin omgivning om sin utsatthet.

Vår studie har kommit fram till att maskulinitetsnormer och de rådande normer och föreställningar kring maskulinitet är stora hinder. Detta gör att män generellt inte söker sig till organisationer/myndigheter för att få stöd och hjälp. Intervjupersonernas uppfattningar är även att mäns utsatthet kan uppfattas som ovanlig av omgivningen och att män är rädda för att bli bemötta med skepsis av personal vid dessa organisationer och/eller myndigheter. Man skulle även kunna tolka det som att män hela tiden måste upprätthålla sin maskulinitet genom att uppfylla de krav samhället har på män och att de därmed inte kan ses som "svaga". Vår studie har även påvisat att män känner skam i samband med sin utsatthet och att det därmed också gör att de utsatta inte söker sig till aktuell verksamhet och inte heller pratar direkt om sin utsatthet med andra. Maskulinitetsnormerna är någonting som florerar genom hela studien då mannens anseende är det som är viktigt när det kommer till att söka stöd för sin utsatthet. Vi tolkar det som att skammen är det som gör att män inte är öppna med sin utsatthet för externa parter och att detta också påverkar hur mannen pratar om sin utsatthet. Vi upplever också att genusteorin genomsyrar en stor del av vårt arbete då vi tycker oss se att mannen styrs av normer och att isärhållandet av det manliga och kvinnliga påverkar mannen i sitt agerande och handlande, genom att mannen, i detta fall, väljer att inte vara öppen med sin utsatthet.

Vi har inte kunnat avgöra från vårt material huruvida det stämmer eller inte men vi anar att män som utsatts för dessa typer av våld hamnar mellan stolarna för att folk glömmer bort att bara för att en man är utsatt betyder det inte att förövaren alltid är en kvinna. Vi tror att det är viktigt att belysa att det i dagens samhälle finns alla möjliga konstellationer av relationer och familjer.

6.3. Brister i studien

När det gäller urvalet hade vi kunnat göra ytterligare intervjuer med fler intervjupersoner från olika organisationer och/eller myndigheter, exempelvis genom en fokusgruppsintervju. En fokusgruppsintervju hade kunnat ge oss en mer nyanserad diskussion kring ämnet och fler erfarenheter att ta del av. Vi funderade över möjligheterna och gjorde bedömningen att det inte var genomförbart inom den givna tidsramen, i huvudsak på grund av svårigheter med att hitta intervjupersoner som ville medverka i studien.

När man intervjuar finns alltid risken att intervjupersonen i fråga framställer sig själv och/eller svarar på ett sätt som de tror är mer socialt önskvärt eller ”bättre” än vad de egentligen exempelvis tycker och tänker (Bryman, 2011, s. 224). Bryman (ibid.) menar dock att detta fenomen oftare rör frågor av mer privat natur, men att det kan förekomma inom andra områden. De personer vi intervjuade mötte oss som representanter för större organisationer och en myndighet. Detta kan ha påverkat dem i deras svar då vi intervjuade dem i deras yrkesroller, exempelvis genom att de kan ha besvarat frågorna på ett sätt som får aktuell verksamhet att framstå som ”bättre” än den är eller med syfte att påverka exempelvis beslutsfattare när det gäller olika former av resurser etc. Det enda som vi kan veta påverkade intervjuerna var offentlighets- och sekretesslagen, den lag som bland annat reglerar handläggningen av allmänna handlingar, tystnadsplikt etc.², vilket är förståeligt med tanke på deras arbetsroll och uppgifter inom verksamheterna i fråga.

När det gäller intervjuerna och intervjuguiden insåg vi i efterhand att vi hade kunnat ställa fler följdfrågor för att undersöka djupare vad intervjupersonerna svarat. Exempelvis kunde vi ha frågat mer explicit efter intervjupersonernas definitioner av våld i nära relation och sexuellt våld. Vi insåg också i efterhand att intervjupersonerna tenderade att vandra iväg i sina svar och prata om annat än det som var relevant för frågan som var aktuell. Vi kunde då i intervjusituationerna varit mer vaksamma och försökt leda in intervjupersonen på den aktuella frågan mer än vad vi gjorde.

I avsnittet tidigare forskning tar vi upp två studier, en från BRÅ och en från NCK. Båda har utfört studier under nästan samma tidsperiod och ändå visar resultaten från studierna på olika

---

² https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/offentlighets--ochsekretesslag-2009400_sfs-2009-400, hämtad 2016-10-01

siffror gällande mäns och kvinnors utsatthet för våld i nära relation och sexuellt våld. Anledningen till detta skulle kunna vara de olika definitionerna som rapporterna utgår från. NCK använder sig av WHO:s definition som innefattar fler typer av våld och är bredare än BRÅ:s definition. BRÅ utgår från en snävare definition av våld i nära relation och sexuellt våld, vilket kan antas ha påverkat resultaten. Att de blir lägre procentuellt och att män hamnar i närheten av kvinnors utsatthet statistiskt sett kan då bero på detta.

7. Referenser

Allwood, C. M. & Erikson, M. G. (2010). *Grundläggande vetenskapsteori för psykologi och andra beteendevetenskaper*. Lund: Studentlitteratur

Andersson, T. (2014). Del 1. Utsatthet för våld: Prevalens. I nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) (Red.), *Våld och hälsa - en befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa* (s. 25-69) (NCK-rapport, 1654-7195; 2014:1).

Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), Uppsala universitet. Från <http://kunskapsbanken.nck.uu.se/nckkb/nck/publik/fil/visa/487/nck-rapport-vald-och-halsa2014-1.pdf>

Andersson, T. (2014). Metod. I nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) (Red.), *Våld och hälsa - en befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa* (s. 15-21) (NCK-rapport, 1654-7195; 2014:1). Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), Uppsala universitet. Från

<http://kunskapsbanken.nck.uu.se/nckkb/nck/publik/fil/visa/487/nck-rapport-vald-och-halsa2014-1.pdf>

Brottsförebyggande rådet (2014). *Brott i nära relationer: En nationell kartläggning* (Rapport/BRÅ - Brottsförebyggande rådet, 1100-6676; 2014:8). Stockholm:

Brottsförebyggande rådet (BRÅ). Från http://bra.se/download/18.9eaede145606cc8651ff/1399015861526/2014_8_Brott_i_nara_relationer.pdf

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

Connell, R. W. (2008). *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos

Davies, P. (2011). *Gender, crime and victimisation*. London: SAGE

Durfee, A. (2011). I'm not a victim, she's an abuser: Masculinity, victimization and protection orders. *Gender and Society* Vol. 25 No. 3, June 2011 p. 316-334. DOI: 10.1177/0891243211404889

Hirdman, Y. (2003). *Genus - om det stablas föränderliga former*. Malmö: Liber

Kalonaityté, V. (2014). *Normkritisk pedagogik: För den högre utbildningen*. Lund: Studentlitteratur

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Pettersson, T. (2007). Genusperspektiv inom svensk forskning om ungdomsbrottslighet. I F. Estrada & J. Flyghed (Red.), *Den svenska ungdomsbrottsligheten* (s. 73-98). Lund: Studentlitteratur

Sarnecki, J. (2009). *Introduktion till kriminologi*. Lund: Studentlitteratur

Thomsson, H. (2010). *Reflexiva intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Tsui, V., Cheung, M. & Leung, P. (2010). Help-seeking among male victims of partner abuse: Men's hard times. *Journal of Community Psychology* Vol. 38 Issue 6, August 2010 769-780. DOI: 10.1002/jcop.20394

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet

7.1. Webbssidor

Riksdagen

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/offentlighets--ochsekretesslag-2009400_sfs-2009-400, hämtad 2016-10-01

Socialstyrelsen

<https://www.socialstyrelsen.se/valdsochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer/valdsutovare/definition>, hämtad 2016-04-07

8. Bilagor

8.1. Sökning av tidigare forskning

Vi använde sökorden "domestic abuse" och "male victim" i databasen Discovery.

Preferenserna vi använde var då "full-text" och "peer-review". På grund av att vi ville ha så ny och aktuell forskning som möjligt valde vi att söka mellan åren 2010-2016. Detta genererade 467 träffar. Den artikeln vi valde ut var;

Durfee (2011)

Vi valde bort det som handlade om barn, äldre, kvinnor som offer, kvinnor som förövare och våld av annat slag än våld i nära relation. Vi valde även bort studier som fokuserade på olika sorters tillstånd, exempelvis våld i nära relation mellan döva eller HIV-smittade personer. Vi förväntade oss att hitta fler artiklar, men det var förvånansvärt svårt att hitta en artikel med relevans för vår studie.

Vi valde att än en gång utgå från Discovery som databas. Då valde vi orden "men as victims", "domestic abuse" och "seeking help". Vi använde oss fortfarande av preferenserna "peer-review" och "full-text". Vi ville, precis som i förra sökningen, ha nya och färskare studier, därför valde vi att ha kvar åren 2010-2016. Denna sökning genererade 19 träffar och studien vi valde ut var;

Tsui, Cheung och Leung (2010)

Vi valde bort de studier som fokuserade på kvinnor som utsatta, kvinnor som förövare, familjen, alkohol och droger i samband med våld i nära relation, sjukdomstillstånd efter ett övergrepp, utsatta ungdomar, utsatta prostituerade och äldre.

BRÅ-rapporten hittades genom deras hemsida www.bra.se. Genom att trycka på "brott och statistik" och sedan på "våld i nära relationer" kom en sida med statistik fram. Till vänster fanns en rubrik som hette "Publikationer". Där under tryckte vi på "Brott i nära relationer". Då kom denna rapport fram. Rapporten var den senaste studien de hade gjort angående utsatta personer för brott i nära relation.

NCK-rapporten hittades genom en sökning på sökmotorn Google via www.google.se. Sökordet vi använde var ”utsatta män”, vilket genererade 619 000 resultat. Vi hade ingen möjlighet att gå igenom alla, men bland de första som kom upp genom den sökningen var just NCK-rapporten. På grund av att vi anser att NCK är en betrodd källa valde vi att använda den studien. NCK:s rapport handlar om både mäns och kvinnors utsatthet för våld i nära relation och sexuellt våld i en svensk kontext, därför ansåg vi att den studien var relevant för oss.

8.2. Intervjuguide

- Presentera oss själva och vad vi gör...
  - Syftet med undersökningen är att studera hur olika organisationers och myndigheters beredskap och resurser ser ut gällande män som är/har varit utsatta för våld i nära relation och/eller sexuellt våld
1. Kan du berätta vem du är och vad du har för roll och uppgifter inom organisationen/myndigheten?
  2. Hur länge har du arbetat med detta inom organisationen/myndigheten?
  3. Hur ofta kommer du/ni i kontakt med män som utsatts för våld i nära relation och/eller sexuellt våld?
  4. När hade du senast kontakt med en utsatt man? Kan du berätta lite om den kontakten/eller annat konkret ärende?
    - Varför kontaktade mannen organisationen/myndigheten?
    - Hur beskrev mannen det han varit med om?
    - Uppfattade mannen det han varit med om som ett brott?
    - Uppfattade IP det som ett brott?
    - Ville mannen ha stöd/hjälp?
    - Hur uttryckte han det?
  5. Vad är det första du/ni gör när en man kontaktar er och berättar att han har blivit utsatt för våld i nära relation och/eller sexuellt våld?
  6. Hur beskriver dessa män sina upplevelser? Upplever de att ett brott begåtts?
  7. Upplever du att det finns ett mönster i hur män beskriver sina upplevelser?
  8. Upplever du att de vill ha, eller behöver, råd/stöd och/eller hjälp?

9. Arbetar du/ni för att belysa mäns utsatthet och vilken hjälp/vilka resurser som finns att tillgå för dessa män och/eller deras anhöriga?
10. Upplever du att det finns hinder för att män ska vilja kontakta exempelvis er/vara öppna med sin utsatthet inför någon utomstående?
11. Om så är fallet; vad upplever du är den största anledningen till att män inte berättar om eventuellt utsatthet för någon utomstående?
12. Vad inom er organisation, och det du arbetar med, upplever du fungerar? Vad behövs utvecklas eventuellt avvecklas?

Du kommer nu få ta del av två korta fallbeskrivningar med följdfrågor gällande dessa. Vill du att jag läser upp den för dig eller vill du läsa själv?

Fallbeskrivning 1

Alex och Kim har en stormig relation och har varit sambos länge, en kväll när Alex kommer hem är Kim onykt och av någon anledning förbannad på Alex. Kvällen slutar med att Kim slår en glasflaska i huvudet på Alex som måste uppsöka vård för omplåstring...

Följdfrågor till fallbeskrivning 1

Det finns inga rätt eller fel svar på kommande frågor.

1. Vad ser du framför dig när du tar del av denna fallbeskrivning? Vilka är Alex och Kim?
(Vi är ute efter intervjupersonens uppfattning om de inblandades könstillhörighet)
2. Hur kommer det sig, tror du, att du upplever de inblandade personerna på det sättet?
3. Alex har i detta fall kontaktat er, hur tas Alex emot? Finns det rutiner?
Om så är fallet; vilka är dessa?
4. Har du varit med om en liknande situation som den i fallbeskrivningen? Kan du beskriva konkret vad som hände då?

Du kommer nu få ta del av en till fallbeskrivning.

Vill du att jag läser upp den för dig eller vill du läsa själv?

Fallbeskrivning 2

Robin fyller år och är ute för att fira detta med sina vänner, alkoholen flödar och Robin träffar Sascha som Robin uppfattar som väldigt charmig och attraktiv. Dagen därpå när Robin vaknar upplever hen en stark smärta från de nedre regionerna när hen rör på sig, Robin minns dock inte vad som hänt...

Följdfrågor till fallbeskrivning 2

Det finns inga rätt eller fel svar på kommande frågor.

1. Vad ser du framför dig när du tar del av denna fallbeskrivning? Vilka är Robin och Sascha?
(Vi är ute efter intervjupersonens uppfattning om de inblandades könstillhörighet)
2. Hur kommer det sig, tror du, att du upplever de inblandade personerna på det sättet?
3. Om Robin i detta fall kontaktar er, hur tas Robin emot? Finns det rutiner?
Om så är fallet; vilka är dessa?
4. Har du varit med om en liknande situation som den i fallbeskrivningen? Kan du beskriva konkret vad som hände då?

Avslutande frågor

1. Upplever du att händelserna skulle kunna tolkas olika beroende på vilken könstillhörighet de inblandade personerna har?
Vad händer exempelvis om vi byter könstillhörighet på de inblandade så att det blir det motsatta till det du föreställde dig?
2. Upplever du att personer kan bemötas olika beroende på vilken könstillhörighet de har även om de utsatts för samma typ av våld?
3. Samarbetar ni med några andra organisationer/myndigheter när det gäller denna typ av ärenden?
4. Hur ser du på samhällsdebatten och samhällets reaktioner/uppfattning när det gäller mäns utsatthet för våld i nära relation och/eller sexuellt våld?

8.3. Inbjudningsbrev

Hej,

vi heter Jenny och Marieke, för närvarande studerar vi ett kandidatprogram i utredningskriminologi på Högskolan i Gävle, med examen i juni 2016. Vi arbetar nu med vår c-uppsats och ämnet vi valt handlar om hur beredskapen hos bland annat olika stödorganisationer, vårdinrättningar och rättsväsendet ser ut för män som utsatts för våld i nära relation och/eller sexualbrott. Vi vänder oss nu till er med en förfrågan om ni har en representant som skulle kunna bidra till arbetet med att belysa detta genom att bli intervjuad i ämnet.

Vi ser gärna att denna person är väl insatt i ämnet och har en god inblick i hur arbetet på er organisation/myndighet ser ut. Den som blir intervjuad får självklart vara anonym och vi eftersträvar att hålla högsta möjliga kvalitet på arbetet, de forskningsetiska principerna är således något vi inte tummar på. Plats för intervjun kan med fördel vara hos er på _____ eller på annan plats om så önskas.

Vi anser att detta ämne är viktigt att belysa då vi upplever att män som brottsoffer inom denna kategori inte uppmärksammas i samma grad som kvinnor. Därför hoppas vi att ni vill vara med och bidra till detta. Vi ser gärna att ni svarar så snart ni har möjlighet.

Vi ser fram emot en förutsättningslös kontakt.

Vänligen,

Jenny Ibrahim & Marieke Thelander

8.4. Informationsbrev

Information för er som deltar i studien gällande mäns utsatthet för våld i nära relation och/eller sexuellt våld.

Genom detta brev tillfrågas ni härmed om ni vill delta i denna studie.

Syftet med studien är att undersöka hur olika organisationer och myndigheters beredskap och resurser ser ut gällande män som utsatts för våld i nära relation och/eller sexuellt våld. Vi har valt att undersöka detta ämne då vi uppfattar att det inte uppmärksammas i samma utsträckning som de fall där kvinnor är de som utsatts. Forskning finns på området, den är dock inte så uttömmande som den gällande kvinnor som utsatts.

Urvalet i denna studie är så kallade nyckelpersoner inom olika verksamheter som bedrivs i syfte att finnas där för män som utsatts för dessa handlingar. För att få så nyanserad information som möjligt har vi valt att dela in och intervjua personer i olika verksamheter efter tre olika områden: stöd, vård samt rättsväsendet.

Ni som intervjuas kommer att få svara på ett antal frågor, en del kan anses vara av allvarlig natur som kan väcka olika känslor/minnen till liv. Ni har när som helst rätt att avbryta intervjun. Tidsåtgången för intervjun beräknas bli mellan 30 till 90 minuter, rast kan självfallet tas vid behov.

Om intresse finns kan ni som intervjuats få ta del av det färdiga materialet, ni kan ta ställning till detta i slutet av detta informationsbrev.

Intervjun kommer att spelas in för vidare hantering i form av transkriberingar. Detta med anledning av att vi kommer behöva gå igenom intervjun flertalet gånger i efterhand under studiens gång.

I det färdigställda materialet kommer ni som intervjuats att ha avidentifierats, med detta menas att allt som framkommer under intervjun som gör att man kan identifiera den som intervjuas kommer att censureras. De som kommer ha tillgång till informationen, innan den avidentifierats är vi som utför intervjuerna, Jenny Ibrahim och Marieke Thelander, samt vår

handledare Monica Skrinjar. Informationen kommer att sparas till arbetet är färdigställt och publicerat, därefter raderas den helt. Under tiden studien pågår sparas informationen på lösenordskyddade datorer med uppdaterat viruskydd.

Ert deltagande i denna studie är helt frivilligt och vi vill påminna er om att ni när som helst under studiens gång kan avbryta ert deltagande utan närmare motivering. Vi vill även informera er om att om ni väljer att avbryta ert deltagande eller att inte delta alls, så kommer detta inte påverka betygsättningen, undervisningen är densamma vare sig ni medverkar i studien eller inte.

Studien kommer att presenteras i form av ett examensarbete inom ramen för kandidatprogrammet i utredningskriminologi vid Högskolan i Gävle. Den kommer även publiceras i olika vetenskapliga databaser.

Tack på förhand. Vi ser fram emot ett förutsättningslöst samarbete.

Ytterligare upplysningar lämnas av nedanstående ansvariga.

Vänligen,

Jenny Ibrahim & Marieke Thelander

.....

Jenny Ibrahim

.....

Ort och Datum

.....

Marieke Thelander

.....

Ort och Datum

